«جام‌جم» جزئیات زیست‌بوم جدید برنامه درسی را در گفت‌وگو با مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و تالیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش‌وپرورش بررسی می‌کند

زنگ تازه یادگیری

تهمینه سبحانی‌شاد
گروه جامعه

قرار نیست دانش‌آموزان با کتاب‌های درسی خداحافظی کنند، اما قرار است مدرسه فقط به کلاس و تدریس کتاب محدود نماند. آموزش‌وپرورش در قالب «زیست‌بوم جدید برنامه درسی» در حال اجرای الگویی تازه برای برنامه درسی است که در آن بازی، اردو، فعالیت‌های گروهی و برنامه‌های تربیتی و پرورشی هم می‌توانند بخشی از فرآیند یادگیری دانش‌آموزان باشند. حرکتی از کتاب‌محوری به برنامه‌محوری که ضمن حفظ جایگاه کتاب‌های درسی، می‌خواهد فرصت‌های یادگیری را متنوع‌تر کند. اجرای آزمایشی این طرح از سال گذشته در دو منطقه در تهران و دو منطقه در شهرستان‌های استان تهران آغاز شده و امسال با مشارکت حدود ۲۰۰ مدرسه در مرحله الگوسازی قرار دارد. طرحی که قرار است در آن معلمان، موقعیت‌های یادگیری جدیدی را ایجاد کنند. در همین زمینه به‌صورت اختصاصی با سیدمهدی باقریان، مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی و تالیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش‌وپرورش درباره جزئیات این طرح، تغییرات پیش‌بینی‌شده در کلاس‌های درس، نقش معلمان، سهم فعالیت‌های تربیتی و پرورشی و چالش‌های اجرای آن در مدارس کشور گفت‌وگو کرده‌ایم.

در الگوی جدید آموزش و افزایش اختیار معلمان، دقیقا چه اتفاقی قرار است رخ دهد؟

نکته مهم در تبیین زیست‌بوم جدید برنامه درسی، توجه به نسبت میان برنامه درسی طراحی‌شده و اجراشده در مدرسه است. ما همچنان یک نظام آموزشی متمرکز هستیم و در این زمینه تغییری در ساختار نظام آموزشی ایجاد نشده است؛ اما معتقدیم تاکنون نتوانسته‌ایم به‌طور کامل از ظرفیت‌های این نظام بهره‌برداری کنیم. یکی از دلایل این مسأله آن است که مدارس نسبت به برنامه درسی و انتظاراتی که نظام تعلیم و تربیت از آنها دارد، آگاهی و شناخت کافی ندارند. از سوی دیگر، ما نیز به‌عنوان متولی برنامه درسی، نتوانسته‌ایم این انتظارات را به‌اندازه کافی برای مدارس شفاف کنیم. بر همین اساس، یکی از اقدامات اساسی در زیست‌بوم جدید، تدوین «راهنمای عمل برنامه درسی در سطح مدرسه» است. این راهنما درواقع ترجمان اسناد تحولی به زبان مدرسه است و به مدارس کمک می‌کند انتظارات عملکردی نظام تعلیم و تربیت از دانش‌آموزان و مدرسه را در هر دوره تحصیلی به‌درستی بشناسند. این رویکرد در امتداد مطالبه اسناد تحولی برای حرکت از کتاب‌محوری به برنامه‌محوری قرار دارد. ما معتقدیم کتاب درسی و برنامه درسی یکسان نیستند و کتاب درسی به‌تنهایی نمی‌تواند تمام انتظارات نظام تعلیم و تربیت را برآورده کند. کتاب درسی یکی از ابزارهای تحقق برنامه درسی است و در کنار آن، فعالیت‌های مدرسه‌ای و سایر فرصت‌های یادگیری نیز باید در خدمت اهداف تربیتی قرار بگیرند. در این الگو، اولویت اصلی، تحقق اهداف و انتظارات عملکردی است. برای رسیدن به این هدف، متناسب با شرایط مدارس، سه وضعیت پیش‌بینی شده است: برخی مدارس مجری کامل بسته‌های تربیت و یادگیری هستند؛ برخی دیگر امکان انطباق و انتخاب بخشی از فرصت‌های یادگیری را دارند و در مراحل بعدی، زمینه برای تولید و استفاده از محتوای بومی نیز فراهم خواهد شد. البته این اختیارات به معنای تغییر اهداف و انتظارات عملکردی نظام آموزشی نیست.

این زیست‌بوم جدید چه تغییری در کلاس درس ایجاد می‌کند و دانش‌آموزان چه تفاوتی را در فرآیند یادگیری خود احساس خواهند کرد؟

یکی از محورهای بنیادی ما در دوره اول ابتدایی، ایجاد شوق یادگیری و حفظ و گسترش ارتباط عاطفی کودک با جهان هستی است. تلاش می‌کنیم دانش‌آموز ارتباط عمیق‌تر و معنادارتری با مدرسه و فرآیند یادگیری برقرار کند و حضور در مدرسه برای او تجربه‌ای خوشایند و اثربخش باشد. در این مسیر، استفاده از موقعیت‌های یادگیری مبتنی بر بازی، فعالیت‌های جمعی، نمایش و فعالیت‌های دست‌ورزی مورد توجه بیشتری قرار گرفته است. در بسته‌های تربیت و یادگیری نیز تلاش شده است چنین فرصت‌هایی برای معلمان و مدارس پیشنهاد شود. علاوه بر این، فعالیت‌های مهارتی و رویدادهای تربیتی مدرسه نیز با همین هدف طراحی می‌شوند تا انس و الفت دانش‌آموز با محیط مدرسه افزایش یابد و شوق یادگیری در او تقویت شود. البته در کنار این موضوع، مهارت‌های پایه یادگیری مانند مشاهده، طبقه‌بندی و تحلیل و همچنین سواد پایه در زبان فارسی و ریاضیات همچنان از مطالبات اصلی نظام آموزشی هستند. تمام این فعالیت‌ها ذیل مجموعه‌ای از شایستگی‌های پایه معنا پیدا می‌کنند که چهار محور اصلی دارند: هویت ملی و انقلابی، ارتباط مسئولانه، تفکر و تعقل و خویشتن‌سازی. این شایستگی‌ها چارچوبی هستند که فعالیت‌های آموزشی و تربیتی دوره اول ابتدایی را به یکدیگر پیوند می‌دهند و به آنها جهت می‌بخشند.

در الگوی جدید، قرار است مدارس تا چه اندازه در انتخاب و تغییر محتوای کتاب‌های درسی اختیار داشته باشند؟

ابتدا باید تأکید کنم که در زیست‌بوم جدید، نظام آموزشی همچنان متمرکز است و اهداف و انتظارات عملکردی آن تغییر نمی‌کند. آنچه مورد توجه قرار گرفته، فراهم کردن امکان انعطاف در اجرای برنامه درسی و استفاده از ظرفیت‌های مدرسه متناسب با شرایط و اقتضائات آن است. در این الگو، برخی مدارس ممکن است مجری کامل بسته‌های تربیت و یادگیری باشند و برخی دیگر بتوانند بخشی از فرصت‌های یادگیری را متناسب با شرایط خود انتخاب یا با یکدیگر انطباق دهند. نکته مهم این است که این اختیار ناظر بر فرصت‌های یادگیری است، نه تغییر اهداف و انتظارات عملکردی. برای مثال، اگر بخش عمده‌ای از زمان آموزش در دوره اول ابتدایی به آموزش زبان فارسی اختصاص دارد، این محوریت باید در برنامه مدرسه حفظ شود. حتی فعالیت‌های تکمیلی و کیفیت‌بخش مدرسه، به‌ویژه در مناطق دوزبانه، باید در خدمت تقویت آموزش زبان فارسی قرار بگیرند. همچنین معلمان باید بتوانند منطق هر درس را در بسته تربیت و یادگیری آن بشناسند و متناسب با آن، آموزش را در کلاس درس پیش ببرند. درواقع، مهم‌تر از بودجه‌بندی زمانی کتاب‌های درسی، مراقبت از تحقق اهداف و انتظارات عملکردی برنامه درسی است. بنابراین، قرار نیست مدارس به‌صورت ناگهانی اختیار تغییر محتوای کتاب‌های درسی یا تولید مستقل همه محتواهای آموزشی را به دست آورند. این مسیر، تدریجی و متناسب با میزان آمادگی و ظرفیت مدارس دنبال خواهد شد.

چه تضمینی وجود دارد که اجرای این طرح به سردرگمی دانش‌آموزان و معلمان در شیوه آموزش منجر نشود؟

یکی از راهکارهای ما برای جلوگیری از بروز سردرگمی، اجرای تدریجی برنامه و ارزیابی مستمر آن است. سال گذشته، این الگو در هشت مدرسه به‌صورت آزمایشی اجرا شد و امسال نیز اجرای آن در همین مدارس برای پایه دوم ابتدایی ادامه دارد.

علاوه بر این، امسال حدود ۲۰۰ مدرسه در استان‌های مختلف کشور در مرحله الگوسازی قرار گرفته‌اند. در این برنامه، از همه استان‌ها خواسته‌ایم حداقل دو منطقه و از هر منطقه نیز دو مدرسه برای مشارکت در اجرای الگو معرفی کنند. این مدارس به‌صورت مستمر رصد و ارزیابی می‌شوند تا ضمن شناسایی چالش‌های احتمالی، زمینه اجرای صحیح برنامه درسی فراهم گردد. از سوی دیگر، تلاش کرده‌ایم فرهنگ راهبری برنامه درسی در مدارس را تقویت کنیم. در گذشته، بیشتر با فرهنگ نظارت و بازرسی مواجه بودیم، اما اکنون به دنبال آن هستیم که راهبری علمی و پشتیبانی از اجرای برنامه درسی در مدرسه جایگاه پررنگ‌تری پیدا کند. در همین راستا، از استان‌ها درخواست شده است افرادی را به‌عنوان راهبران برنامه درسی معرفی کنند. آنها آموزش می‌بینند تا در نقش مشاوران علمی، به مدارس در اجرای صحیح برنامه و حل مسائل احتمالی کمک کنند.

آیا همه مدارس کشور، به‌ویژه مدارس مناطق محروم و روستایی، امکانات لازم برای اجرای این الگوی جدید را دارند؟

باید توجه داشته باشیم که شرایط مدارس در کشور بسیار متنوع است و نمی‌توان همه آنها را با یک معیار واحد ارزیابی کرد. گاهی ممکن است اجرای این برنامه در یک مدرسه برخوردار در مرکز تهران، به‌دلیل محدودیت فضای فیزیکی، تراکم بالای کلاس‌ها یا دوشیفته بودن مدرسه، دشوارتر از یک مدرسه عشایری یا چندپایه باشد. اتفاقا برخی از راهبران برنامه درسی که در این مسیر با ما همکاری دارند، از ظرفیت‌های این الگو برای مدارس مناطق مختلف استقبال کرده‌اند؛ زیرا در این رویکرد، به‌جای تمرکز صرف بر بودجه‌بندی کتاب درسی، توجه معلم به انتظارات عملکردی و واحدهای یادگیری معطوف می‌شود. البته این شیوه نیازمند آموزش، پشتیبانی و مراقبت علمی مستمر است و ما نیز به این ضرورت توجه داریم. نمی‌توان گفت همه مدارس بدون چالش هستند، اما نباید تصور کرد که مدارس مناطق محروم و روستایی لزوما با دشواری بیشتری نسبت به مدارس برخوردار مواجه خواهند شد. حتی در برخی شرایط، امکانات و زمینه‌هایی که این الگو برای انعطاف در اجرای برنامه درسی فراهم می‌کند، می‌تواند برای مدارس کوچک، چندپایه و عشایری فرصت‌های مناسبی ایجاد کند. یکی از مسائل مهم در اجرای برنامه درسی، زمان واقعی آموزش است.

معلمان برای اجرای این الگو چه آموزش‌هایی دریافت خواهند کرد و این آموزش‌ها چگونه ارزیابی می‌شود؟

یکی از الزامات اجرای این الگو، توانمندسازی معلمان و تقویت پشتیبانی علمی از مدارس است. ما معتقدیم معلم برای اجرای درست برنامه درسی باید پیش از هر چیز با منطق برنامه، اهداف و انتظارات عملکردی آن آشنا باشد. در همین راستا، تدوین راهنمای عمل برنامه درسی در سطح مدرسه و آموزش راهبران برنامه درسی از اقدامات اصلی ماست. از استان‌ها درخواست کرده‌ایم افرادی را معرفی کنند تا پس از دریافت آموزش‌های لازم، به‌عنوان مشاوران علمی در کنار مدارس قرار بگیرند و به اجرای صحیح برنامه درسی کمک کنند. این راهبران قرار است به‌جای ایفای نقش نظارتی و بازرسی صرف، در مسیر راهبری علمی و حل مسائل اجرایی مدارس نقش‌آفرینی کنند. همچنین یکی از موضوعات مهم در این فرآیند، شناخت منطق یادگیری هر درس و توانایی معلم در جاری کردن آن در کلاس درس است. معلم باید بتواند متناسب با انتظارات عملکردی مشخص‌شده، فرآیند آموزش و ارزشیابی دانش‌آموزان را سامان دهد. در حوزه ارزشیابی نیز همچنان به رویکرد کیفی توصیفی معتقدیم، اما مشخص بودن انتظارات عملکردی این امکان را فراهم می‌کند که معلم ارزیابی دقیق‌تر و هدفمندتری از میزان تحقق یادگیری دانش‌آموزان داشته باشد.

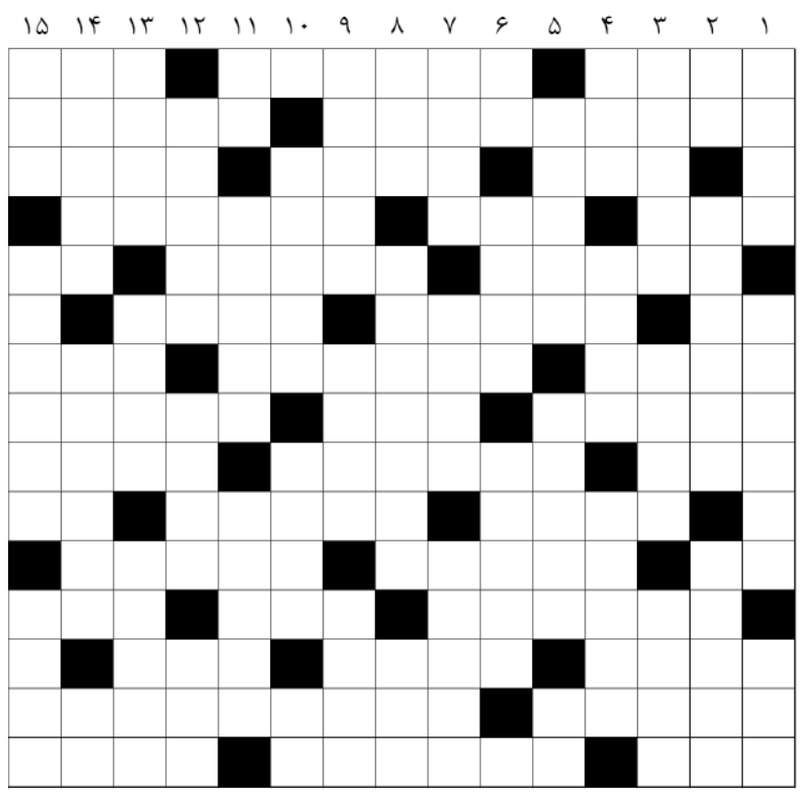

متن کامل را در جام‌جم آنلاین بخوانید

طراح: بیژن گورانی

جدول ۷۳۸۱

جدول عادی

افقی: ۱) وسط ـ مؤسس سلسله ساسانی ـ دستور قاضی ۲) غذای سنتی و محلی شهر اراک ـ از هم پاشیدن ۳) روستای گردشگری شاندیز ـ کهن ـ میوه بوشهری ۴) نوعی تسهیلات بانکی ـ یک صدم دلار ـ رفت‌وآمد بسیار ۵) امتداد ـ دانه خوراکی مقوی ـ تکرار حرفی ۶) اندک ـ پرتو ماه ـ ریخته شدن ۷) تاراج ـ شخصیت اصلی سریال جواهری در قصر ـ اتومبیل آلمانی ۸) سوره صدویکم قرآن ـ پس غذا ـ دارای اسم مشترک ۹) پاراگراف ـ بی‌کسی ـ فاقد ظرافت و تناسب لازم ۱۰) بینی ـ هدایت آب‌های زیرزمینی به بیرون از منطقه مورد نظر ـ طرف ۱۱) روز گذشته ـ حوضچه آب ولرم ـ برادر ۱۲) هواپیمای سبک بی‌موتور ـ جامه پشمی فقرا ـ سنگریزه ۱۳) قناعت پیشه ـ کمیاب ـ یک حرف و سه حرف ۱۴) سربند مردان سیستانی ـ مهاجم تیم فوتبال پرسپولیس ۱۵) محبت ـ تبعیدگاه ناپلئون ـ باریک.

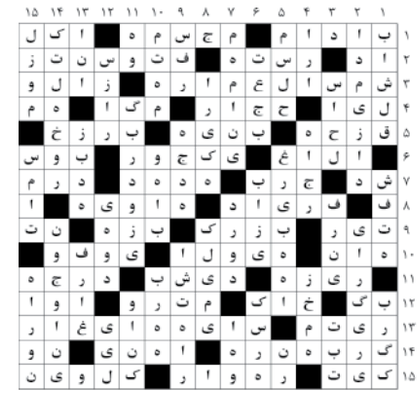
عمودی: ۱) شهری در آذربایجان غربی ـ پدر کیکاووس در شاهنامه ـ از ابزار هنر خوشنویسی ۲) تیر پیکاندار ـ سوغات سفر ـ بی‌نظیر ۳) نوعی التهاب پوستی ـ گروه انسان‌ها ـ ترمز کشتی ۴) گوارا باد ـ پایکوبی و دست افشانی صوفیان ـ دلاوری ۵) نوعی خط نستعلیق ـ بدزبانی ـ از چهره‌های مؤثر حزب نازی ۶) نشانه جمع مونث عربی ـ تازه‌کار ـ نشان دادن ۷) هر بخش از نماز ـ قوه حافظه ـ کشاورزی ۸) جلگه ـ ورزش تناسب اندام ـ بسیار شکمو ۹) صبور ـ اشک ریختن ـ مته برقی ۱۰) ناراضی و انتقادکننده ـ صادق و صمیمی ـ حرف جر عربی ۱۱) عریان ـ طعام عروسی ـ از ابزار بنایی ۱۲) یکدنده ـ افزونی ـ ضمیر اشاره ۱۳) پشتیبان ـ ژاله ـ فرنگ ۱۴) پارچه‌ای با خاصیت ارتجاعی ـ بیماری ـ صدای زنبور ۱۵) صدای گربه ـ وسیله‌ای برای تشخیص برق دار بودن مدار الکتریکی ـ مالیات مرزی.

جدول ویژه

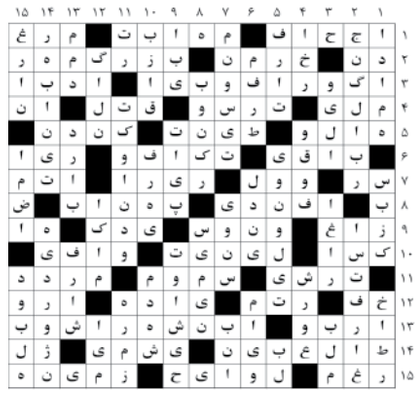
افقی: ۱) گداخته شده ـ رمانی نوشته منیرو روانی‌پور ـ مورد اعتماد ۲) بازیگر زن فقید فیلم‌های کلاسیک گیلدا و دنیای سیرک ـ مایعی برای ضدعفونی زخم ۳) فراوانی نعمت ـ از بحور شعر ـ فطری ۴) بخشندگی ـ جزئی از هر عدد صحیح ـ ماگنت ۵) فرستاده شده ـ موچین ـ شهر سوهان ۶) انیمیشن موفق به کارگردانی پیت داکتر ـ امرود ـ مربوط به ادبیات ۷) گروه محافظان ویژه ـ خوراک ـ قیافه ۸) در گرو ـ بیهوده ـ نمک اسیداستیک ۹) عطا ـ الماسی که نادرشاه از هند به ایران آورد ـ لانه زنبور عسل ۱۰) رزق و روزی ـ مجسمه‌ای ساخته پرویز تناولی ـ ترش و شیرین ۱۱) نشانه بیماری ـ به حد مطلوب نرسیده ـ ارتفاع ۱۲) نقاشی روی شیشه ـ قیمت ـ جهت ۱۳) پرنده‌ای لذیذ گوشت ـ کال ـ برنج شوشتری ۱۴) کریستال ـ کتابی نوشته محمدرضا بایرامی درباره دفاع مقدس ۱۵) پیش‌آمدگی باریک در روکار ساختمان ـ هاله ماه ـ خش تصویر ویدئویی.

عمودی: ۱) از حواریون حضرت عیسی (ع) ـ نمایشنامه تراژدی گوته ـ مخفف تباه ۲) صاحب ـ پرتابه جنگی ـ دستگاه تولید بخار ۳) زرشک ـ پیشوا ـ نام خدا در دین یهود ۴) نام ماندگار موسیقی آلمان ـ تکاپوی بی حاصل ـ ساز پرویز مشکاتیان ۵) مرگ موش ـ نوعی نوشیدنی میوه‌ای ـ ترمز چارپا ۶) E ـ کارگر کشتارگاه ـ خراب ۷) کهن‌ترین حماسه سرای یونان ـ آرزو ـ ظلمت ۸) از القاب اشرافی اروپایی ـ کوچک‌ترین قمر اورانوس ـ ترمیم پارگی پارچه ۹) استفراغ ـ گرز آهنی ـ بالین ۱۰) کشاورز ـ مقام ـ رفوزه ۱۱) کشیش ـ رمان سوررئالیستی آندره برتون، نویسنده فرانسوی ـ مؤسس سلسله مغول‌های ایران ۱۲) فرشته نگهبان آتش ـ فرمان کشتی ـ نیتروژن ۱۳) پاداش عمل خوب ـ نیایش کردن ـ عمامه ۱۴) قسمتی از زین اسب ـ فلزی سمی و سرطان‌زا ـ کتف ۱۵) گوارا ـ قندی که از تجزیه نشاسته به‌دست می‌آید ـ خجستگی.

حل جدول عادی ۷۳۸۰

حل جدول ویژه ۷۳۸۰

حل سودوکو ۵۲۵۵

۵	۹	۸	۱	۲	۷	۳	۶	۴
۳	۱	۷	۵	۶	۴	۹	۸	۲
۲	۶	۴	۹	۸	۳	۵	۱	۷
۱	۸	۶	۴	۹	۵	۲	۷	۳
۹	۲	۵	۳	۷	۶	۱	۴	۸
۴	۷	۳	۲	۱	۸	۶	۵	۹
۶	۴	۹	۷	۵	۲	۸	۳	۱
۸	۳	۲	۶	۴	۱	۷	۹	۵
۷	۵	۱	۸	۳	۹	۴	۲	۶

۹	۲	۴	۷	۵	۶	۱	۳	۸
۳	۷	۱	۸	۹	۲	۴	۵	۶
۶	۵	۸	۱	۴	۳	۷	۹	۲
۵	۱	۶	۳	۲	۸	۹	۴	۷
۸	۴	۷	۹	۶	۱	۲	۵	۳
۲	۹	۳	۵	۷	۴	۸	۱	۶
۴	۶	۲	۲	۱	۵	۳	۸	۹
۷	۸	۵	۶	۳	۹	۱	۲	۴
۱	۳	۹	۴	۸	۷	۶	۱	۵

۸	۲	۵	۷	۶	۳	۹	۱	۴
۹	۷	۳	۸	۱	۴	۶	۵	۲
۴	۶	۱	۵	۲	۹	۳	۷	۸
۶	۹	۴	۲	۸	۵	۱	۳	۷
۵	۳	۸	۹	۷	۱	۴	۲	۶
۲	۱	۷	۳	۴	۶	۸	۹	۵
۷	۴	۲	۱	۳	۸	۵	۶	۹
۳	۸	۹	۶	۵	۷	۲	۴	۱
۱	۵	۶	۴	۹	۲	۷	۸	۳

حل سودوکو ۵۲۵۶

برای حل جدول اعداد باید در هر مربع کوچک‌تر ۳ در ۳ هیچ عدد تکراری وجود نداشته باشد. همچنین هیچ عددی در یک سطر یا ستون مربع بزرگ ۹ در ۹ تکرار نشده باشد.

۳								۵
	۹	۷				۸	۳	
	۲			۳			۹	
			۸		۷			
		۴				۲		
			۱		۵			
	۵			۱			۲	
	۴	۹				۶	۷	
۲			۴		۱			۳

۴								۶
	۸	۲				۷	۹	
	۵				۶		۲	
				۶		۵		
			۱				۴	
			۲			۳		
			۷					
			۲	۴				
۳					۱			۲

۹								۲
	۶	۴				۸	۳	
	۱			۷			۹	
			۸		۷			
		۴				۲		
			۱		۵			
	۵			۱			۲	
	۴	۹				۶	۷	
۲			۴		۱			۳